

Acad. ȘTEFAN PETERFI
ALEXANDRU FILIPAȘCU, NICOLAE BOȘCAIU

Nu sînt nici cinci sute de ani de cînd am dobîndit certitudinea cî planeta noastră este limitată ca întindere, avînd o formă sferoidală. Dar numai în ultimul secol ne-am dat seama cî nici resursele naturale ale planetei noastre nu sînt nelimitate, inepuizabile, cî natura nu mai este cornul generos al abundenței așa cum și-o închipuiau anticii. Și abia în ultimele decenii a fost infirmată concepția după care omul ar fi stăpînul autocrat al naturii, fiindu-i opusă necesitatea majoră, a tuturor oamenilor, de a înțelege mai întii natura și numai după aceea de a o utiliza. Pentru cî numai dintr-o înțelegere științifică, dintr-un efort de cunoaștere dialectică îndrumată în orizontul unei gîndiri ecologice, vom putea înlocui aspectele negative ale impactului om-natură, starea anacronică de exploatare a naturii, cu noi și importante relații de gestiune chibzuită a tuturor resurselor naturale. Se poate adăuga de altfel și observația cî, îndeosebi în țara noastră, unde a fost deja demult abolită exploatarea socială, etica socialistă nu mai poate fi compatibilă cu o exploatare distructivă, care vizează însăși mediul nostru înconjurător, acela în care se desăvîrșește și prosperă însăși societatea noastră socialistă multilateral dezvoltată.

De aceea nu avem destule cuvinte pentru a sublinia încă odată, uriașa importanță a Legii nr. 9/1973, privind protecția mediului înconjurător, al cărei prim articol precizează fără echivoc faptul cî „în Republica Socialistă România, protecția mediului înconjurător, constituie o problemă de interes național”.

Puține țări din Europa beneficiază astăzi, de un asemenea ansamblu de resurse naturale variate, bogate și general răspîndite, ca România. Începînd cu rezervele limanurilor marine, urmează fantastică alcătuire de pînă ieri a Deltei, apoi bogata rețea hidrografică ce brăzdează viguros întreaga noastră țară. Pămîntul se avîntă din cîmpii mănoase, spre dealuri bogate în rod și finațe, prin briuri largi de pădure, pînă spre crestele semețe ale Carpaților. Iar sub pămînt zace sarea și petrolul ca și metanul, se ascund minereurile și cărbunii, ca o proiecție a bogățiilor de deasupra. Trebuie să înțelegem odată pentru totdeauna cî toate acosto bogății de resurse primare, de hrană și de energie, le avem din darul de milenară frămîntare a naturii din această parte a lumii. Trebuie să întulm cu claritate efortul uriaș de zămislire a Carpaților, cei

care poartă în adîncul lor resursele miniere, aceia care revarsă pe pantele lor şuvoaiele apelor şi ale uriaşei energii pe care acestea le deţin. Trebuie să ne dăm seama de numeroasele regresii şi transgresii marine şi lacustre de pe teritoriul patriei noastre, din ere îndepărtate, pentru a înţelege cine ne-a hărăzit sarea şi petrolul. În sfîrşit, trebuie să refacem secvenţele atît de numeroase care au alcătuit filmul zbuciumat de constituire a florelor şi a faunelor, şi împreună cu acelaşi concurs fericit al factorilor climatici, condiţiile care au durat bogăţia de humă a pămîntului nostru atît de roditor. Toate acestea alcătuiesc la un loc vatra ţării, natura autohtonă, matricea dezvoltării poporului nostru.

Şi dacă nu putem tăgădui modul organic în care, adecvat şi pitoresc, omul şi-a permanentizat neîntrerupt prezenţa sa în natura carpatică, putem remarca în schimb gestiunea prădalnică la care ea a fost supusă începînd cu a doua jumătate a secolului XVIII. Aşa s-a instituit exploatarea jefuitoare a pădurilor ţării, care s-a amplificat din ce în ce mai mult pînă în secolul nostru. Aşa s-a lărgit poarta eroziunilor de tot felul, s-au înmulţit sărăturile, au scăzut bogăţiile animale naturale – vînatul şi mai ales peştele şi o altă gamă de resurse primare s-au diminuat simţitor.

Secolul nostru a fost zdruncinat de războaie şi s-a dezvoltat sub pecetea poluării, care a lăsat noi efecte nedorite în alcătuirea naturii. Deci, tocmai în pragul cîotiturii epocale spre o dezvoltare socialistă a ţării noastre, cînd economia necesita tot mai multe resurse naturale, tot mai mult belşug de lemn, de roade, de păşuni, de fineţe ş.a., ne-am văzut în faţa situaţiei de a fi siliţi să luăm măsuri din cele mai serioase spre a economisi şi spre a reface, acolo unde se poate, zestrea de bogăţii naturale a ţării, atît de îndelung mutilată. Iată pentru ce amintita Lege nr. 9/1973, vine într-un moment crucial, dovedind pe deplin şi într-un mod înţelept, înalta grijă a conducerii de partid şi de stat pentru această uriaşă problemă.

Examinînd situaţia resurselor naturale, pericolul poluării tehnice şi prin pesticide, nevoia crescîndă de energie, dar şi de apă potabilă şi de hrană necontaminată, avîntul industrial şi alţi parametri ai dezvoltării tehnico-economice a ţării, în lumina legii şi a cercetărilor ştiinţifice efectuate sau în curs, am putea stabili de pe acum următorul plan de amenajare, de prim ordin, a teritoriilor vizate, reinterpretîndu-le funcţional după vocaţia lor naturală :

- rezerve naturale în care toate eforturile depuse, trebuie duse spre menţinerea sau restabilirea situaţiei naturale : păduri, goluri de munte, zonele superioare ale rîurilor importante, unele complexe palustre şi lacustre etc. ;

- zone în care este nerecomandabil să se amplaseze noi instalaţii industriale, ele urmînd să servească şi dezvoltării aşezărilor omeneşti, respectînd natura şi conservînd întinse spaţii verzi sau fondul natural al specificului etnografic, împreună cu acestea din urmă ;

- zone de natură mixtă în care unităţile industriale existente, trebuie să depună efortul practic şi financiar spre a păstra şi reface, în sens ecologic, mediul lor natural, reducînd la maxim sursele de poluări posibile ;

- zone industriale propriu-zise în care sistemele industriale pot fi încurajate în dezvoltarea lor, cu condiţia de a le aduce toate îmbunătă-

țirile posibile spre a evita amplificarea paralelă a poluării și a distrucției mediului natural. În această privință se impune ca, în conformitate cu prevederile legii, unitățile industriale existente să procedeze la eliminarea treptată a tehnologiilor neecologice, adoptînd linii tehnologice moderne, care să nu aibă efecte poluante.

Fără îndoială că mijloacele și tehnicile posibile pentru a înfăptui o asemenea amenajare de perspectivă, sînt deja numeroase și variate. Dar activitatea noastră nu se poate limita numai la situațiile de mai sus, ci ea trebuie să țină seama de ocrotirea întregii naturi autohtone. Este și domeniul la care ne vom referi mai îndeaproape, fiindu-ne în primă atenție atît ca cercetare cît și ca activitate cotidiană de protecție și conservare a mediului înconjurător.

Începînd cu zonele cele mai înalte ale Carpaților și sfîrșind cu Delta, potrivit datelor ecologiei ca și a urmăririi efectului conservării actualelor rezervații, apare ca majoră necesitatea trecerii la constituirea și amenajarea unor vaste parcuri naționale și naturale, cu funcții complexe de conservare, științifice, estetic-sanitare și culturale. Experiența noastră, după mai bine de două decenii de ocrotire a monumentelor naturii și a rezervațiilor naturale, aduce dovada justetii concepției autohtone a promotorilor ocrotirii naturii (Antipa, Borza, Racoviță ș.a.), după care conservarea unor teritorii reduse ca întindere și dispersate, nu devine eficientă nici pentru ele înșile și nici pentru păstrarea funcțiilor și a resurselor naturii țării întregi. De aceea, parcurile naționale și naturale sînt teritorii întinse care conțin unul sau mai multe ecosisteme de mare importanță pentru starea naturală a mediului, precum și prin funcțiile lor de protecție a teritoriilor învecinate, pentru economia acestora. Potrivit recomandărilor efectuate de Uniunea internațională pentru conservarea naturii, la cea de a X-a conferință de la New-Delhi (1969), concepem aceste parcuri astfel :

Parcul național este teritoriul al cărui ecosisteme sînt puțin sau de loc transformate prin exploatare și îndeletniciri umane, unde speciile vegetale și animale, zonele geomorfologice și habitatele oferă un interes special din punct de vedere științific, educativ și recreativ, sau, în care există peisaje naturale de o mare valoare estetică. Am putea adăuga, potrivit situațiilor de la noi, că parcurile naționale reprezintă totodată, uriașe stavile naturale în fața avalanșelor, viiturilor și eroziunilor, iar în zonele lor de tampon, însemnate rezerve naturale forestiere și hidrologice. Într-un parc național, autoritățile de cea mai înaltă competență a țării – se spune mai departe în definiția U.I.C.N., au luat toate măsurile de a împiedeca sau de a elimina cît mai radical cu putință, pe întreaga sa suprafață, exploatarea și amplasările umane, spre a fi efectiv respectate entitățile ecologice, geomorfologice sau estetice care au justificat creerea parcului. Într-un asemenea parc, sub anumite restricții și în anumite condiții, vizitarea este autorizată cu scopuri recreative, educative și culturale, prin promovarea – am adăuga noi, a aceluia turism etic de care ducem tot mai imperios lipsă.

Parcul natural, corespunde acelor zone populate sau exploatate, unde un plan regional al amenajamentului teritorial și de dezvoltare turistică, urmărește să creeze zone largi de recreere populației, păstrînd, în rezervații mai mărunte și ca monumente naturale, rarități deosebit de valoroase din punct de vedere științific sau formațiuni geomorfologice

speciale. Într-un asemenea parc se urmărește doar limitarea industrializării și a urbanizării, sau a unor practici dăunătoare scopului său cultural. Tot aici credem că se pot elimina : pierderea specificului etnografic, accesul motorizat în unele zone deosebit de pitorești și alte practici nedorite, fără a împiedica dezvoltarea social-economică din incinta parcului respectiv.

În țara noastră, deținem în accepția celor de mai sus un singur parc național, cu importanță internațională : Parcul național Retezat, care deși are o existență de a jumătate de veac, abia în ultimii ani se apropie de funcționalitatea sa reală. Astfel, la ora actuală pe cele 13 mii de hectare pe care se extinde aria sa, în acest parc au fost eliminate definitiv orice exploatare economice, inclusiv pășunatul animalelor domestice. Din acest an începînd, așteptăm ca sprijiniți de organele competente, să se excludă definitiv exploatarea cinegetică și să se treacă la reglementarea cu strictețe a circulației și a afluxului turistic.

Este locul să arătăm că, prin eforturile depuse de subcomisia din Cluj, și a Comisiei Monumentelor Naturii, cu sprijinul Academiei Republicii Socialiste România și a Filialei Cluj a Academiei, începînd din anul trecut s-a pornit la alcătuirea unor studii științifice ample, de anvergură, menite să ducă la înființarea a două noi parcuri naționale de mare însemnătate : Parcul național al Munților Rodnei și acela al Munților Călimani. Fără îndoială că eforturile noastre nu vor putea fi încununate de succes decît cu contribuția și cu sprijinul direct al organelor de conducere din județele pe a căror teritorii se vor extinde parcurile proiectate. De pe acum există serioase premise de a primi acest sprijin și de a contopi rezervațiile naturale deja existente în munții amintiți, în organisme biogeografice de anvergură, al căror efect favorabil nu va întârzia să se arate.

În ceea ce privește parcurile naturale, putem spune că deocamdată la noi în țară și ele se găsesc în faza de proiect. Dar, solicitînd același sprijin competent ca și în cazul parcurilor naționale și în aceeași conjunctură lucrativă pe plan științific și de ocrotire, Subcomisia noastră depune eforturi serioase de a contribui la creerea, deocamdată, cel puțin a două asemenea parcuri : Parcul natural al Munților Apuseni și Parcul natural Grădiștea de Munte-Cioclovina. Credem că este de prisos să mai insistăm asupra valorii și bogăției naturii Apusenilor, ca și asupra importanței ocrotirii eficace a leagănului dacic din zona munților Orăștiei, împreună cu un mediu natural cit mai apropiat de cel original.

Credem astfel că eforturile noastre se încadrează pe deplin în acel ansamblu de măsuri stabilit de Congresul al X-lea al partidului, al cărui aplicare va asigura menținerea și îmbunătățirea calității mediului, corespunzător ocrotirii naturii și desfășurării armonioase a vieții umane. Solicităm deci sprijinul și înțelegerea deplină a tuturor factorilor de conducere implicați la nivel județean, pentru a realiza aceste cerințe majore în viața naturii care este însăși viața țării noastre. Pentru că parcurile naționale ca și cele naturale, iau sensul contribuției naționale la o operă de ansamblu de participare la o rețea mondială de parcuri, în care fiecare națiune se angajează să-și îndeplinească obligațiile sale morale în fața întregii umanități.

Numai așa vom înfăptui gîndul și crezul creator al președintelui României Socialiste, al tovarășului Nicolae Ceaușescu, cuprins în cu-

vintele de atât de mare actualitate : „Este o datorie de onoare a partidului, a întregului nostru popor, să facă totul pentru asigurarea cadrului ambiant propice ocrotirii sănătății oamenilor, pentru păstrarea nealterată a frumuseților patriei, pentru a transmite generațiilor viitoare, toate darurile cu care natura a hărăzit România’.

NATURAL RESOURCES AND NATURE CONSERVATION IN ROMANIA

(Summary)

The paper deals with the various aspects of the conservation of natural resources and of Nature preservation in Romania in the light of the environment conservation law. There are also indicated the actions undertaken by the Commission for Natural Monuments Conservation of the Academy of the Socialist Republic of Romania, concerning the establishing of new National and Natural Parks.